

STAČIATIKIŲ LIETUVA

Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios laikraštis

2024 m. spalio Nr. 20

www.orthodoxy.lt

facebook.com/orthodoxy.lt

Iškilmės Vilniaus „Ženklo“ Dievo Motinos ikonos garbei

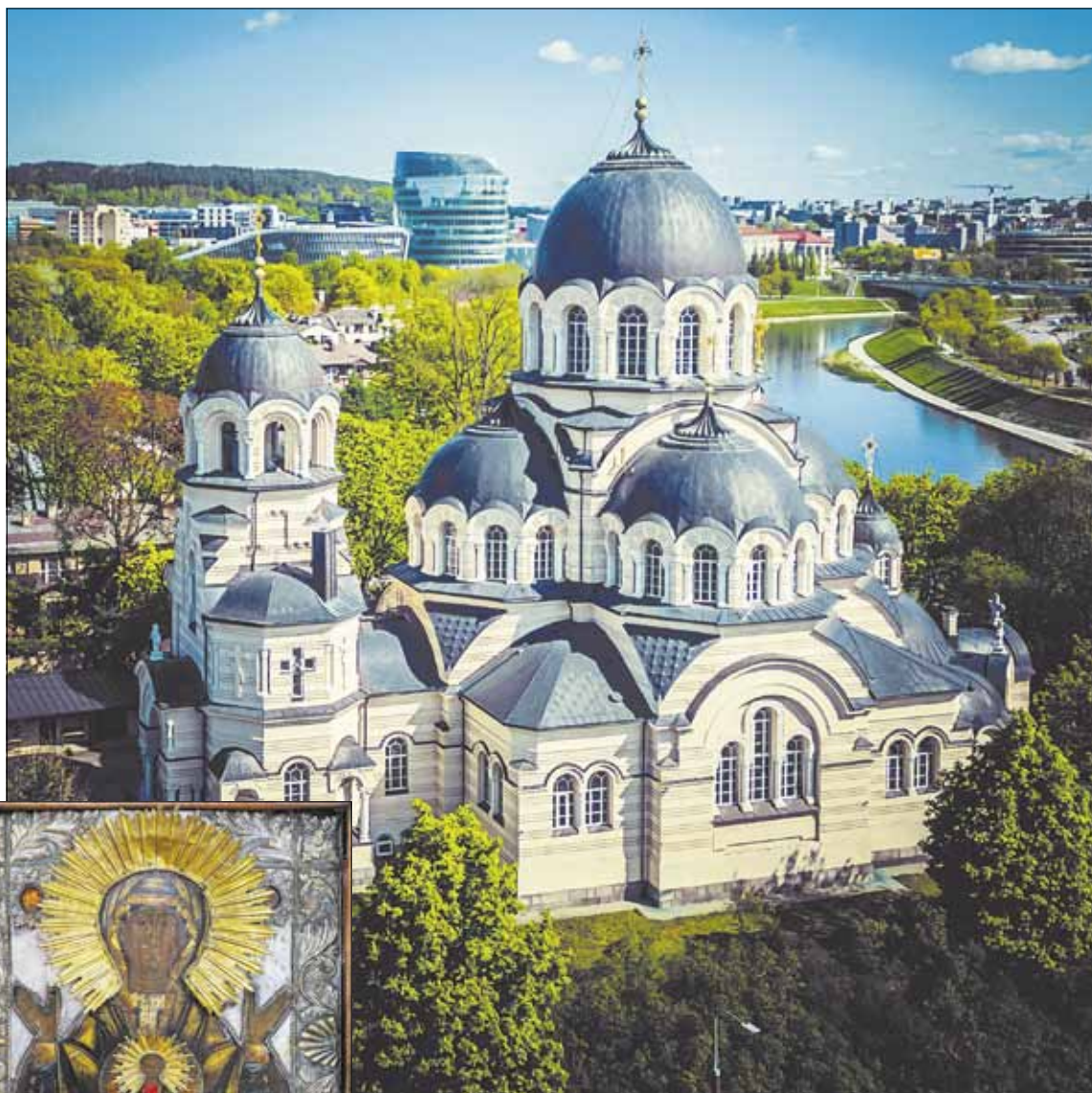
Spalio 12 d., šeštadienį, didingoje Ženklo (iš Dangaus) Vilniaus šventovėje, kuri iš Žvėryno pusės vainikuoja Gedimino prospektą, įvyks iškilmės stebuklingosios „Ženklo“ Dievo Motinos ikonos įgijimo garbei.

Ši ikona buvo laikoma dingusia. Palaiminus Vilniaus ir Lietuvos metropolitui Inokentijui, iškilmingoje Liturgijoje dalyvaus visi Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios dvasininkai. Dalyvauti iškilmėse atvyks ir gausus būrys parapijiečių iš visų Lietuvos kampelių. Tiek daug tikinčiųjų Ženklo šventovė, ko gero, nematė nuo jos pašventinimo dienos. O pašventinta ji 1903 m. birželio 1 d. (pagal senąjį stilių). Išvakarėse (gegužės 30 d.) Vilniaus ir Lietuvos arkivyskupas Juvenalijus (Polovcevas), atvyko „apžiūrėti baigtos statyti šventovės“. Kaip rašo „Lietuvos Vyskupijos Žinios“ („Litovskije Eparchialnyje Vedomosti“): „Jo Eminencija atvežė brangią, papuoštą brangakmeniais „Ženklo“ Dievo Motinos ikoną (...) ir teikėsi pats įstatyti ją į tituliniam paveikslui skirtą kiotą – kairėje Altoriaus vartų pusėje“.

Pasak padavimo, arkivyskupas Juvenalijus šią ikoną atsivežė iš Kursko, kur jis anksčiau tarnavo. Būtent šis paveikslas ir tapo pagrindine cerkvės šventenybe.

Dabar šioje ikonostaso vietoje yra kita, kur kas mažesnė ikona. 1947 m. ją padovanojo patriarchas Aleksijus I vietoj prarasto stebuklingojo paveikslo, kuris vieną momentą tiesiog dingo. Įstabią šios brangiosios šventenybės įgijimo istoriją mes nuodugnai papasakojome ankstesniame laikraščio „Stačiatikių Lietuva“ numeryje. Kaip paaiškėjo, šventasis paveikslas ne dingo, o negandų metais ankstesni šventovės klebonai jį slėpė, norėdami išsaugoti būsimoms tikinčiųjų kartoms. Ilgą laiką ikona buvo laikoma cerkvės presbiterijoje, ir tik praėjusio amžiaus devintojo dešimtmečio pabaigoje dabartinis klebonas, tėvas Petras Miuleris išdrįso patalpinti ją kairiojoje navoje. Jai ten esant stebuklai tęsėsi, nors apie tai, jog šis paveikslas yra ta pati stebuklingoji ikona, žinojo tik gana siauras žmonių ratas.

Šį paveikslą Vilniaus ir Lietuvos metropolitas Inokentijus pa-

▶ Spalio 12, šeštadienį, Vilniuje, „Ženklo“ (iš Dangaus) cerkvėje vyks iškilmės, skirtos stebuklingosios „Ženklo“ ikonos, laikytos prarasta, atgavimo garbei. Liturgijos pradžia - 9.45. A.Litvinovo nuotr.

apeigai būdinga tai, kad, prieš padedant ir pašventinant kertinį jos akmenį į pamatus nebuvo padėta nė vieno akmens, nė vienos plytos: to reikalauja įstatai (...) Nustatytu laiku Jo Eminencija palaimino apeigų pradžią, o po to grioviais apėjo visą cerkvę, smilkydamas būsimų jos sienų vietas (...) Vykstant šiai religinei apeigai buvo padėta lenta su užrašu, kurį garsiai perskaitė protodiakonas (...) Tada Jo Eminencija padėjo pirmąjį akmenį (...) Pamaldos, skirtos cerkvės statybos pradžiai, baigėsi maldomis ir pamatų (kiekvienoje pasaulio pusėje) šlakstymu šventintu vandeni. Itin jaudinanti buvo malda atsiklaupus. Po jos siekė ypatingoji ektenija ir ilgaamžiškumo linkėjimai“.

„Ženklo“ šventovė buvo statoma maždaug trejus su puse metų. Jos pašventinimo dieną (1903 metų birželio 1 d.) vyko didžiulė religinė procesija. Tikintieji padėjo nuo Šventosios

Dvasios vienuolyno, pasiekė šv. Georgijaus (Jurgio; dabar – Gedimino) prospektą ir ėjo juo. Apie iškilmų mastą byloja faktas, kad religinės procesijos priesakyje dvasininkai nešė stebuklingąsias „Aušros vartų“ Dievo Motinos ir „Vilniaus Hodegetrijos“ ikonas bei relikvijomis su šventųjų relikvijomis iš Nikolajaus katedros.

O šįmet, spalio 12 d., šeštadienį, 9 val. 45 min. Vilniuje, „Ženklo“ (iš Dangaus) ikonai pašventovėje cerkvėje (Vytauto g. 21) prasidės iškilminga Liturgija, kuriai celebruos hierarchas valdytojas, o koncelebruos visi Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios klero nariai. Pasibaigus Liturgijai vyks intencinės pamaldos ir religinė procesija, kurios metu stebuklingasis paveikslas skambant religinėms giesmėms bus nešamas aplink šventovę. Vėliau visų iškilmų dalyvių lauks vaišės.

Marija JAKUBOVSKAJA

Metropolito Inokentijaus Ganytojo žodis

2 psl.

Teologijos studijos. Mokslo metų pradžia

3 psl.

Paroda, skirta metropolito Chrizostomo 90-mečiui

5 psl.

Visų Šventųjų cerkvės ikonostaso istorija

6-7 psl.

Užmirštoji Vilniaus ikona

8 psl.

ISSN 2783-7173

Mūsų širdys turėtų virpėti iš meilės ir pagarbos Dievo Motinai

Vilniaus ir Lietuvos metropolitas INOKENTIJUS

Brangūs broliai ir seserys Kristuje!

Kaip žinome, šių metų spalio 12 d. vyks išskilmės didžios šventybės – Vilniaus Dievo Motinos ikonos, vadinamos „Ženklo (iš Dangaus)“, – radimo proga. Tai leidžia mums dar ir dar kartą kalbėti, kaip svarbu gerbti Švenčiausiąją Mergelę Mariją, kad kiekvieno krikščionio širdyje ir mintyse apsigyventų paprasta mintis: mano gyvenimas žemėje ir amžinybėje priklauso nuo to, kaip gerbiu Dievo Motiną, kaip Ji paliečia mano širdį.

Kaip žinome, Stačiatikių Bažnyčioje Švenčiausioji Dievo Motina yra ypač gerbiama. Švenčiausioji Mergelė Marija yra kilusi iš teisingo Aarono ir psalminko, pranašo bei karaliaus Dovydo giminės. Dievo Apvaizda lėmė ateiti mūsų Išganytojui Viešpačiui Jėzui Kristui būtent iš jų giminės. Šv. Marijos tėvai buvo teisieji Joakimas ir Ona, kuriuos mes ypatingai prisimename Jos šlovingąją gimimo dieną. Ir mūsų, krikščionių, pareiga yra karštai jiems melstis ir juos gerbti kaip esančius labai arti Dievo. Taip pat esame kviečiami gerbti teisųjį Juozapą, Mergelės Marijos skaistybės sergėtoją, kurio šeimoje Viešpats gyveno, kol išėjo į viešąją tarnystę, visam pasauliui skelbdamas apie atgailą, Dangaus karalystės priartėjimą ir visos žmonijos išganymą.

Švenčiausiosios Mergelės Marijos didybę patvirtina pirmieji šventosios Evangelijos puslapiai. Kaip pasakoja šventasis evangelistas Lukas, arkangelas Gabrielius buvo Dievo pasiųstas pas Mergelę Mariją į Galilėjos miestą Nazaretą, „Atėjęs pas ją, tarė: „Sveika, malonėmis apdovanotoji! Viešpats su tavimi! Tu labiausiai palaiminta iš visų moterų... Tu radai malonę pas Dievą!“ (Lk 1, 26-30). Gauti Dievo malonę, būti palaiminta tarp visų moterų, išgirsti iš Dangaus pasiuntinio: „Viešpats su tavimi“ ir tapti įsikūnijusio Dievo Sūnaus Motina – tai yra tikroji didybė. Ir netrukus Mergelė Marija pranašiskai sušuko: „Štai nuo dabar palaiminta Mane vadins visos kartos“ (Lk 1, 48). Jei Pati Švenčiausioji Mergelė taip pasakė ir šiuos Jos žodžius užrašė šventasis Evangelistas, tai nei vienas, vadinantis save krikščionimi, neturi teisės Jos negerbti. O kaip stipriai Ją gerbiame – priklauso nuo mūsų tikėjimo, dievobaimingumo ir meilės Dievo Motinai.

Švenčiausiosios Mergelės Marijos dorybės, dėl kurių krikščio-

► Jo Eminencija Inokentijus, Vilniaus ir Lietuvos metropolitas. A.Litvinovo nuotr.

nys ją ypač gerbia, yra jos amžinoji mergystė ir Dieviškoji motinystė. Mergelė Marija vadinama Dievo Motina remiantis Jėzaus Kristaus hipostazės vienybės doktrina ir mokymu apie dviejų prigimčių santykį Kristaus Asmenyje.

Mergelė Marija yra tikra Mergelė, nes, kaip Ji buvo tikra Mergelė nekaltos prasidejimo ir antgamtiško Sūnaus gimimo metu, taip ir po Jo gimimo, visą gyvenimą, išsaugodama savo skaistybę, Ji išliko skaisčia Mergelė: Ji buvo nekaltas prieš gimdymą, gimdama ir pagimdžiusi išliko amžini-

nai mergelė. Amžinos Dievo Motinos mergystės doktrina teigia taip pat ir tai, kad Mergelės Marijos Viešpaties Jėzaus Kristaus gimimas buvo neskausmingas. O Dievo Motinos mergeliškumas turėtų būti suvokiamas ne tik kaip kūno, bet ir kaip proto bei sielos nekaltumas. Amžinoji mergystė atspindi Dievo Motinos visokeriopą tobulumo pilnatvę. Mergelė Marija yra Senojo Tes-

tamento šventumo viršūnė. Būdama Testamentų sandūroje, Dievo Motina simbolizuoja perėjimą į Naujojo Testamento Bažnyčios šventumą ir galutinę Naujojo Testamento tobulumo viršūnę. Dar gyvendama žemėje Dievo Motina pasiekė tokį šventumą, kuris likusiai žmonijai bus įmanomas tik būsimajame gyvenime.

Būdama Dievo Motina, Švenčiausioji Mergelė išlieka ir amžinai mylinti visos žmonijos Motina, jos Maldininkė ir Užtarėja. Šventoji Evangelija apie Ją pasakoja mažai, ir tai dar kartą parodo Jos gilų nuolankumą. Dar Savo žemiškojo gyvenimo metu, Ji buvo neabejinga žmonių poreikiams, pavyzdžiui –

santuokos metu Galilėjos Kanoje – Ji išlieka tokia pati ir po iškeliavimo į Savo dieviškojo Sūnaus buveinę, kaip Bažnyčia gieda Dievo Motinos Ėmimo į Dangų troparione: „Užmigusi neapleidai pasaulio, Dievo Gimdytoja“. Nuolatinį dangiškąjį Dievo Motinos užtarimą akivaizdžiausiai liudija daugybė Jos stebuklingų ikonų, per kurias buvo išlieta ir tebėra išliejama daug Dievo malonės net mūsų dienomis.

Patys šventųjų ikonų pavadinimai primena mums apie didelę Dievo Motinos meilę, artumą ir greitą užtarimą žmonėms: „Prarastųjų suradimas“, „Auklėtoja“, „Visų liūdinčiųjų Džiaugsmas“, „Paguoda liūdesyje ir sielvarte“, „Gailestingoji“, „Netikėtas Džiaugsmas“, „Džiaugsmas ir Paguoda“, „Greitoji Pagalbininkė“, „Skęstančiųjų Gelbėtoja“, „Nusidėjusių Užtarėja“, „Sopulingoji“, „Numalšink mano sielbartą“, „Gydytoja“.

Stačiatikių tradicijoje Dievo Motinai uoliai meldžiamasi. Nėra nei vienos stačiatikių šeimos, kurios namuose nebūtų šventos Dievo Motinos ikonos. Nėra nė vieno stačiatikių krikščionio, kurio gyvenimas vienaip ar kitaip nebūtų susijęs su Dievo Motinos atminimu arba meldimusi Jai. Stačiatikių Bažnyčios pamaldose Ji visada yra minima, nuolat šaukiamasi Jos skaisčiausiojo ir palaimintojo vardo.

Šventoji Stačiatikių Bažnyčia, šlovindama Švenčiausiąją Mergelę Mariją, nurodo, kad Ją reikia garbinti ne kaip Dievą, bet kaip Švenčiausiąją iš visų šventųjų, kad Jai suteikta garbė priklauso pačiam Dievui. Stačiatikiai krikščionys su didžiausia pagarba lenkiasi Dievo Motinai, nes po Dievo nėra nieko labiau verto jų meilės. Dievo Motinos gerbimas Stačiatikių Bažnyčioje tikintiesiems yra susijęs su ypatinga šiluma, kažkuo gimtu, jame yra kažkas brangaus ir artimo. Daugelis iš jūsų, brangūs broliai ir seserys, tai žinote iš savo asmeninės dvasinės patirties ir maldų Jai.

Gili pagarba Dievo Motinai yra geriausia priemonė, viena iš veiksmingiausių galių, padedančių atlikti tikrąją atgailą, pasitaisyti ir sėkmingai gyventi dvasinį gyvenimą. Per Ją Dievas nužengė į žemę, ir per Ją krikščionys kyla į dangų – pas Dievą. Visada tai prisiminkime.

Visagalėmis Dievo Motinos maldomis tegul ir mums bus suteiktas amžinasis gyvenimas Kristuje Jėzuse, mūsų Viešpatyje, Jam su Tėvu ir Šventąja Dvasia tebūna visa šlovė, garbė ir šlovinimas per amžių amžius. Amen.

“Gili pagarba Dievo Motinai yra geriausia priemonė padedančių atlikti tikrąją atgailą, pasitaisyti ir sėkmingai gyventi dvasinį gyvenimą”

Neteiskite, ir Dievas visada jus pateisins.
Šv. Teofanas Ahtsiskyrėlis

Teologijos studijų mokslo metų pradžia

Spalio 4 d. Arkivyskupijos Teologijos studijose prasideda nauji mokslo metai. Šia progą studijų vadovas, Trakų vyskupas AMBROSIJUS, davė trumpą interviu „Stačiatikių Lietuvai“.

— Jūsų Ekscelencija, kuo antrieji mokslo metai Teologijos studijose skirsis nuo to, kas buvo dėstoma pirmus, praėjusius mokslo metus?

— Šiais mokslo metais dėstant bus atsižvelgiama į tas žinias, kurias besimokantys gavo pirmais mokslo metais, kartu bus dėstomi ir nauji dalykai. Dar labiau bus akcentuojamas praktinis mokymo aspektas. Labiausiai tai palies būsimųjų ganytojų skyrių. Be to, besimokantiems visuose skyriuose numatome dėstyti du naujus teorinės pakraipos dalykus. Tai „Stačiatikiškojo dvasingumo pagrindai“ ir „Sakralinio meno pagrindai“.

— Pernai į Teologijos studijas įstojo daugiau nei aštuoniasdešimt žmonių. Kiek jų tęs studijas?

► Hierarchai pavedė įžanginius pokalbius su norinčiais įstoti į Teologijos studijas. V.Valužio nuotr.

— Arkivyskupijos Teologijos studijose antrais mokslo metais pradės mokytis daugiau nei penkiasdešimt žmonių. Ne visi iš jų, kurie įstojo, sugebėjo suderinti iki tol buvusį kasdienį savo režimą su dvasinės, intelektualinės veiklos krūviu, atsiradusiu pradėjus mokytis. Be to, kiekviena veikla, ypač susijusi su dvasiniu išsilavinimu, reikalauja ne tik įvairių asmens pastangų – uolumo, kantrybės, kryptingo tikslo siekimo, bet ir

Dievo pagalbos, jos reikia prašyti, ir Jo malonės tikėtis.

— Teologijos studijų programa apima dvejus mokslo metus, tad šie mokslo metai – baigiamieji. Kokio rezultato Jūs tikitės sulaukti iš besimokančiųjų. Jie turi tapti dvasininkais patarnautojais cerkvėse?

— Mūsų tikslas – dėti visas pastangas, kad iki šių mokslo metų pabaigos, o gal iki Velykų, da-

lis Ganytojų skyriaus besimokančiųjų teorinių ir praktiškų žinių požiūriu bei dvasiškai būtų pasirengę priimti diakono šventimus. Kad Katechetų skyriaus absolventai taptų sekmadieninių mokyklų mokytojais; Choro dirigavimo ir giedojimo skyriaus absolventai savo sąmoningai maldingu giedojimu taptų mūsų šventovių puošmena, o tie, kurie mokėsi Ikonų tapymo skyriuje, pradėtų tarnauti Dievui ir žmonėms tapydami

ikonas. Būtent todėl studijų vadovybė numato, kad pastarojo skyriaus besimokančiųjų diplominis darbas turės būti ikona, nutapyta vadovaujantis Stačiatikybės ikonografijos kanonais. Tokios ikonos užims joms derančią vietą mūsų šventovėse ir skatins paraipiečių maldingumą.

— Ar po pirmosios Teologijos studijų laidos, kitais metais vėl numatomas priėmimas į studijas?

— Taip, palaiminus Vilniaus ir Lietuvos metropolitui Inokentijui, kitais, 2025 metais, planuojame priimti studentus antrajai Teologijos studijų laidai. Kai kas iš jų, kurie jau buvo įstoję, bet nebaigė mokslų, nori vėl išbandyti savo jėgas, o kai kas jau metus laukia, kad galėtų gauti dvasinį išsilavinimą, derindamas savo įprastą gyvenimą, savo profesinę veiklą ir pareigas šeimoje su užsiėmimais Teologijos studijose. Tikimės, kad Dievas malonės suteikti tokią galimybę.

Maksimas ROGALSKIS

BAŽNYTINIS KALENDORIUS. SPALIS.

LIETUVOS ŠVENTŪJŲ PAGERBIMO DIENOS:

PIRMADIENIS	ANTRADIENIS	TREČIADIENIS	KETVIRTADIENIS	PENKTADIENIS	ŠEŠTADIENIS	SEKMADIENIS						
<p>7 Leontijus (Karpovičius), Vilniaus archimandr., išpažinėjas (1620).</p>	<p>9 Tichonas, Maskvos ir visos Rusijos Patriarchas (1989; kanonizavimas).</p>	<p>11 Teisioji mergelė Juliona, Aššėnų kunigaikštė. (XVI).</p>	<p>12 Kank. Joanas, Rygos arkivysk. (1934).</p>	<p>16 Agafangelas, Jaroslavlio metropolitas, išpažinėjas (1928).</p>	<p>18 Charitina, Lietuvos kunigaikštė (XIII). Hierarchai, Kijivo, Lietuvos ir visos Rusijos metropolitai: Aleksijus, stebuklad. (XIV); Kiprijonas (XIV); Fotijus (XV). Gavrijilas, išpažinėjas (Igoškinas; 1959).</p>	<p>19 Kank. Nikiforas, arkidiakonas (1599).</p>						
<p>1 Eumenis, Gortinos vysk. (VII). Eufrozina, Suzdalės kunigaikštė (pasaulietiškas vardas Teodula; 1698; kanoniz.).</p>	<p>2 Kank.: Dorymedontas, Sebijus ir Tروفimas (276). Smolensko kunigaikšt. Feodoras (1299) ir jo sūnūs, Jaroslavlio kunigaikšt. Dovydas (1321) ir Konstantinas, stebuklad.</p>	<p>3 Didysis kank. Eustachijus Plakida, jo žmona Teopistija ir jų vaikai Agapijas ir Teopistas (~118).</p>	<p>4 Gaivinanciojo Viešpaties Kryžiaus Išaukštinimo šventės Atbaiga. Apašt. iš 70-ties Kvadratas (~130).</p>	<p>5 Pran. Jona (VIII a. pr. Kr.). Kank. Fokas, Sinopo vysk. (117).</p>	<p>6 15-ta savaitė po Sekminių. Garbingojo, šlovingojo Pranašo, Viešpaties Pirmtako ir Krikštytojo Jono Pradėjimas. Inokentijaus, Maskvos metrop. (1977; kanoniz.).</p>	<p>7 Pirmoji kank., apašt. lygi Teklė (I). Leontijus (Karpovičius), Vilniaus archimandr., išpažin. (1620).</p>	<p>8 Eufrozina Aleksandrietė (V). Sergijus, Radonežo igumenas, stebuklad. (Užmigimas; 1392).</p>	<p>9 Apašt. ir evangelistas Jonas Teologas (Užmigimas; II a. pradžia). Tichonas, Maskvos ir visos Rusijos Patriarchas (1989; kanoniz.).</p>	<p>10 Kank. Kallistratas ir jo kariauna: Gimnazijus ir kiti (304). Savatijus Solovkietis (1435).</p>	<p>11 Charitonas išpažin. (~350). Teisioji mergelė Juliona, Aššėnų kunigaikštė (XVI).</p>	<p>12 Kiriakas atsiskyrėlis (556). Kank. Joanas, Rygos arkivysk. (1934).</p>	<p>13 16-ta savaitė po Sekminių. Kank. Grigalijus, vysk., Didžiosios Armenijos švietėjas (~335).</p>
<p>14 Švč. mūsų Valdovės, Dievo Gimdytojos ir Visada Mergelės Marijos Globa. Apašt., iš 70-ties, Ananijus (I).</p>	<p>15 Kank.: Kiprijonas, Justina, Teoktistas (304). Kristaus „kvailelis“ Andriejus (936).</p>	<p>16 Kank.: ap. iš 70-ties Dionyzas Areopagitas, Atėnų vysk., presbit. Rustikas ir diak. Eleuterijus (96). Agafangelas, Jaroslavlio metrop., išpažin. (1928).</p>	<p>17 Kank. Jerotėjas, Atėnų vysk. (I). Vladimiras Jaroslavovičius, Naugardo kunigaik. stebuklad. (1052).</p>	<p>18 Vienuolė Charitina, Lietuvos kunigaikštė (XIII). Kijivo, Lietuvos ir visos Rusijos metrop.: Aleksijus (XIV), Kiprijonas (XIV) ir Fotijus (XV). Gavrijilas, išpažin. (Igoškinas; 1959).</p>	<p>19 Apašt. Tomas (I). Kank. Nikiforas, arkidiak. (1599).</p>	<p>20 17-ta savaitė po Sekminių. Kank. Sergejus ir Bakchas (290-303). Švč. Dievo Motinos Pskovo Pežerų ikona, vadinama „Meilumu“ (1524).</p>						
<p>21 Pelagija (457). Dosifejas, Verchneostrovo (Pskovo) igumenas (1482).</p>	<p>22 Apašt. Jokūbas (I). Vien.: Andronikas ir jo žmona Atanazija (V).</p>	<p>23 Kank.: Eulampijus ir Eulampija (303-311). Ambrosijus Optietis (1891).</p>	<p>24 Apašt. Pilypas, vienas iš septynių diakonų (I). Teofanas, išpažin., Nikėjos vysk., kanonų kūrėjas (~850).</p>	<p>25 Kank.: Probas, Tarachas ir Andronikas (304). Kozmas, Majumo vysk., kanonų kūrėjas (~787).</p>	<p>26 Švč. Dievo Motinos Iberijos ikona.</p>	<p>27 18-ta savaitė po Sekminių. VII Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo dalyvių, šv. tėvų atminimas.</p>						
<p>28 Eufemijus Naujasis, Tesalonikietis (898). Kank. Lucianas, presbit. (Antiochija; 312).</p>	<p>29 Kank. Longinas, šimtininkas, buvęs prie Viešpaties Kryžiaus (I).</p>	<p>30 Pran. Ozėjas (820 m. pr. Kr.). Kank. Andriejus Kretietis (767).</p>	<p>31 Apašt. ir evangelistas Lukas (I).</p>	<p>TITULINĖS ŠVENTĖS:</p> <p>8 Sergijaus Radonežiečio garbei pašventos Viekšnių ir Pabradės cerkvės.</p> <p>14 Švč. Dievo Motinos Globos garbei pašventos Kruonių ir Inturkės cerkvės.</p> <p>14 Švč. Dievo Motinos Globos ir Šv. Nikalojaus garbei pašventos Klaipėdos cerkvė.</p> <p>26 Švč. Dievo Motinos Iberijos ikonos garbei pašventos Palangos cerkvė.</p>								

To, ką patyrėme prasmė ir nauda dažniausiai pasiekėja tik praėjus laikui.
Šv. NIKONAS OPTIETIS

Darbas ir malda moterų vienuolyne Piuchticoje

Palaiminus Vilniaus ir Lietuvos metropolitui Inokentijui, šių metų rugsėjo 5-8 dienomis vyko Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios parapijiečių piligriminė kelionė į Piuchticos vienuolyną Estijoje. Daugiau nei 70 tikinčiųjų panorą ne tik pasimelsti, bet ir padėti Užmigimo moterų vienuolyno seserims bulviakasyje. Piligrimų sielovada rūpinosi Trakų vyskupas Ambrosijus.

Ankstų rytą nuo Vilniaus Aušros vartų tikintieji iš Vilniaus, Višagino, Šalčininkų, Druskininkų, Švenčionių, Kernavės ir Vievio parapijų pajudėjo į Rygą, kur prie jų prisijungė grupė žmonių iš atokesnių nuo sostinės vietovių: Šiaulių, Klaipėdos ir Mažeikių. Piligrimai aplankė Rygos katedrą ir pasimeldė prie šv. kankinio Joano, Rygos arkivyskupo relikvijų ir jau vakarop du autobusai iš Lietuvos pasiekė Piuchticos vienuolyną.

Kasdien, po rytinių pamaldų piligrimai dirbo jiems paskirtus

derliaus nuėmimo darbus - kasė ir rūšiavo bulves, rinko obuolius, ravėjo laukus, dirbo virtuvėje ir kt. Bulvių laukas, kuriame dirbo Lietuvos stačiatikių cerkvių parapijiečiai, yra visai šalia koplyčios, virš stebuklingojo Piuchticos šaltinio, piligrimai iš Lietuvos nuėmė bulvių derlių 4 hektarų plote.

Paskutinę kelionės dieną, rugsėjo 8 d., sekmadienį, po Dieviškosios Liturgijos igumėnė Filareta kreipėsi į piligrimus padėkos ir atsiveikimo žodžiais bei perdavė į Lietuvą „Vladimiro“ Dievo Motinos ikoną. Po pamaldų buvo patarnauta Panichida už mirusias vienuolyno seseris, o prieš išvykstant, prie šventosios Jekaterinos relikvijų, vyko intensinės pamaldos, prašant Dievo malonių kelionės metu. Dieną prieš tai, po šeštadienio vakaro pamaldų, piligrimams buvo surengta ekskursija į vienuolyno muziejų, bei kiekvienam buvo įteikta at-

► Nuotrauka atminimui su igumene Filareta. T.Novikovos - Pdivisockajos nuotr.

minimo dovanėlė nuo vienuolyno seserų.

Visas tris viešnagės dienas Dieviškąją Liturgiją bei vakarines pamaldas laikė Trakų vyskupas Ambrosijus, Jo Ekscelencijai patarna-

vo vietos dvasininkai ir Vilniaus Šv. Dvasios vienuolyno katedros dvasininkas diakonas Mironas Čepelevas, prie altoriaus patarnavo Teologijos studijų ganytojiškojo skyriaus studentai, o piligrimai

prisidėjo savo darbu ir malda.

Grįždami namo piligrimai užsuko į Piuchticos vienuolyno Pranašo Elijo skitą.

Marija JAKUBOVSKAJA

Klausimai kunigui: Ar galima priiminėti Švč. Slėpinius prieš tai nepasimeldus?

Į parapijiečių klausimus atsako Šv. Dvasios vienuolyno katedros kunigas Olegas ŠLIACHTENKO.

- Aš ne taip seniai įtikėjau, tapau praktikuojanti Bažnyčios narė; mano gyvenimo prioritetai, ačiū Dievui, pasikeitė. Tačiau iškilto toks klausimas: liko senų pažįstamų, kurie nori bendrauti, bet toli gražu ne dorybingi žmonės. Kaip man elgtis?

Natalija

- Gerbiamoji Natalija, manau, kad tokia problema savaime atkris, kai savo gyvenimo eigą, savo būtį imsite rikiuoti vadovaudamasi krikščionės sąžine. Be abejo, reikia vengti akivaizdžiai nedorų žmonių, pasileidusių, tikėjimo priešų. Bet jeigu jūs pažįstami, nors ir nebūdami krikščionys ar neišpažįstantys jokio tikėjimo, gerbia jūsų įsitikinimus, kodėl neišsaugojus kontaktų su jais? Galiausiai, kas, išskyrus jus, galės jiems papasakoti apie Kristų ir Jo Evangeliją, kas paaiškins, kas yra nuodėmė, kas mums kenkia ir ko imtis, į ką kreiptis norint atrasti save, gyvenimą, Dievą. Viešpats sakė: „Štai Aš siunčiu jus kaip avis tarp vilkų“ (Mt, 10, 16). O dar pavadino mus šviesa pasauliui ir druska. Jeigu bėgsime nuo visų žmonių, kuo reikšis mūsų krikščioniškasis tikėjimas?

Krikščionis neapkenčia netikusiu papročiu, bet myli žmones. Jis vengia paleistuvystę praktikuojančių ir tuščių susirinkimų, kurių eigos negali niekaip įtakoti, kur jo žodžiai, tebus „perlų barstymas“ (žiūr. Mt, 7, 6) ir kur vienaip ar kitaip teks pritarti pažiūroms, kurios yra priešiškos krikščionybei. Bet krikščionis nevengia susirinkimų, kuriuose jo žodžių gal iš pradžių ir neišgirs, bet ir kategoriškai neatmes. Suprantama, kad, norint taip elgtis, reikia stiprinti savo tikėjimą, geriau pažinti Dievo žodį ir būti „gudriems kaip žalciai ir neklastingiems kaip balandžiai“ (žiūr. Mt, 10, 16).

- Ar stačiatikiai gali būti katalikų krikštąteviais? Ir priešingai?

Nina

- Gerbiamoji Nina, Bažnyčios taisyklės nurodo, kad katalikai negali būti naujai pakrikštyto stačiatikio krikštąteviais. Tokių klausimų net nekiltų, jeigu būtų aišku, kam reikia krikštąteviu. Iš pradžių jie buvo asmenų, kurie įtikėjo ir rengėsi krikštąteviu, dvasiniai vadovai. Jie padėdavo rasti atsakymų į paprastesnius ir į ne tokius lengvus klausimus, padėdavo suvokti tikėjimo tiesas, dogmas, patardavo, kaip krikščioniui dera elgtis kasdieniame gyvenime. Tam tikra prasme krikštąteviai rūpinosi pasikrikštijusio sielovada. Todėl, neuostabu, kad tokius dvasinius saitus imta lyginti su tėviškais. Šiandien į krikštątevius žmonės renka vadovaudamiesi principu „geras žmogus“ arba „patogus“, ar „kad neįsizižeistų“, ar „būtų gerai su juo susigiminiuoti“. Tokie motyvai iš esmės neteisingi, nes taip pasirinkus nelieka jokio krikštątevio. Reikėtų ieškoti žmogaus, kuris melsis

už savo krikšto vaiką, o jeigu jam iškilų klausimų, į kuriuos jis neranda atsako, krikštątevis galėtų nukreipti pas asmenį, kuris žino atsakymą. Įdomu, jog katalikai gana uoliai rūpinasi, kad vaikai, gimę šeimoje, kurią sudaro skirtingo tikėjimo asmenys, būtų auklėjami kaip katalikai. Štai stačiatikiai, tuokdamiesi su katalikais, raštiškai pasižada, kad jų vaikai bus krikštąteviu ir auklėjami kaip katalikai. O ar gali stačiatikis būti kataliko krikštąteviu? Manau, kad negali. Juk tai reikėtų, kad jis mistiškai dalyvauja Romos katalikų Bažnyčios Krikšto Slėpinyje. Kita vertus, tai gal būtų ir neblogas akstinas misiškai. Visgi toks statusas reikėtų, kad stačiatikis imasi ypač didelės atsakomybės.

- Ar nuodėmė priimti Švč. Slėpinius neperskaičius parengiančių maldų?

Sergiejus

- Gerbiamausias Sergiejau, kaip, Jūsų nuomone, tėvai reaguos į tai, jeigu jų vaikai ryte nenuspaušę, netarę jiems nė žodžio, įlėks į virtuvę, čiups rankomis pusryčius ir išbėgs į savo buveinę? Anksčiau buvo priimta, kad visi jaunesnieji šeimos nariai susirinkę prie stalo lauktų šeimos galvos ir nepradėtų valgyti, kol jis neatėjo ir nesėdo prie stalo. Dabar jau tokios drausmės, deja, beveik neliko. Ji ugdė pagarbą vyresniesiems ir padėdavo suvokti savo vietą visuomenėje. Įdomu, kad mes žinome, jog esama tam tikrų taisyklių, nurodančių, kaip dera bendrauti su žmonėmis. Mes šių taisyklių paisome: tiek išoriškai, tiek vidumi rengiamės susitikimui

su žmonėmis. Ir dėl šių taisyklių mums nekyla klausimų. Na, o kas yra malda prieš priimančią Švč. Slėpinius? Tai asmens dvasinis pasirėngimas priimti Dieviškąją Ugnį, susisieti su Šventumu. Todėl mums reikia atsiriboti nuo tuštybės, „grįžti savęs“, kad galėtume dalyvauti Dieviškojoje Liturgijoje. Be abejo, gyvenime pasitaiko aplinkybių, dėl kurių neturime galimybės perskaityti maldų, parengiančių Švč. Slėpinių priėmimui. Tada Jus priimti nebus nuodėmė, bet visgi apie tai, kas nutiko, reikia pasakyti kunigui. Tai būtina. Tačiau žiūrėkite, kad tai netaptų paskata tinginiauti, dvasiškai apsilieisti.

“Šiandien į krikštątevius žmonės renka vadovaudamiesi principu „geras žmogus“ arba „patogus“, ar „kad neįsizižeistų“. Tokie motyvai neteisingi

- Dabar madingos radikalias „grožio paslaugos“: operacijos, injekcijos, permanentinis makiažas. Ar, norint šių paslaugų reikia gauti kunigo palaiminimą? Gal Bažnyčia joms nepritaria?

Marija

- Gerbiamoji Marija, nemanau, kad yra suformuluotas koks nors konkretus Bažnyčios požiūris šiuo klausimu. Tikriausiai čia svarbu suprasti krikščioniškojo požiūrio į grožį principą. Makiažas žinomas nuo seniausių laikų. Klausimas tik toks, kam juo naudojama – Dievo suteiktam grožiui pabrėžti ar tam, kad būtų lengviau ką sugundyti ar apgauti? Apaštalas Paulius nori, kad moterį puoštų ne išgar-

biniuoti plaukai, o drovumas, kuklumas ir kitos dorybės (žiūr. 1 Tim 2, 9). Be abejo, tai nereiškia, kad makiažas draudžiamas. Ne, apaštalas tik sako, kad siela svarbesnė už kūną (o kūnas svarbesnis nei drabužiai). Svarbu tik vengti tuštybės ir gėrėjimosi savimi. Yra dar vienas dalykas, į kurį taip pat vertėtų atsižvelgti – tai makiažo poveikis sveikatai. Dažnai kalbama apie alergines reakcijas į kosmetikos priemones, bet atidžiau pažvelgus į kai kurių jų sudėtį, paaiškėja, kad ten esama ir gana toksiškų komponentų, pavyzdžiui, chromo ar titano oksidų. Juk ne šiaip sau titano dioksidą uždrausta naudoti kaip maisto papildą.

Tuo tarpu kosmetologijoje kaip dažų pigmentą jį kol kas kažkodėl leidžiama naudoti. Na, o chromo oksido garus pavojinga net įkvėpti, nes jie kelia įvairias negalias (pavyzdžiui, nosies gleivinės opas); ilgai šį oksidą naudojant gresia organizmo apnuodijimas. Tad prieš kenkdamis savo organizmui (tai yra nuodėmė) pagalvokite, ar verta taip neprotingai elgtis. Apibendrinant galima pasakyti, kad kosmetikos priemones leistina naudoti, bet ne akiai, o apgalvotai. Bet jeigu moteris nuolankiai atsako makiažo, nesikremta, neliūdi dėl to, o už viską dėkoja Dievui, ji gauna dvasinės naudos. Nuodėmės nebus ir saikingai, protingai (t. y. darant minimalią leistiną žalą organizmui) naudojant šias priemones. Nepaisant atsargumo, saiko ir kitų aukščiau minimų neigiamų dalykų, galima ir nusidėti.

Klausimus galima siųsti į redakciją įprastu arba elektroniniu paštu, arba per Vilniaus ir Lietuvos arkivyskupijos Facebook puslapį.

Igumenas ANTONIJUS (GURINOVIČIUS)
Šventosios Dvasios vienuolyno dekanas
Kartais žmonės skundžiasi, kad jiems niekaip nepavyksta tvirtai įtikėti, todėl juos nuolat kankina abejonės. Kai siela tokios būklės, blaivūs argumentai ir įrodymai neveikia; juntamas tam tikras atsiribojimas nuo religinio gyvenimo, bet kartu kažkas verčia ieškoti Dievo. Žmogus nori tikėti, bet nieko nejaučia.

Galima pasakyti, jog abejoti - normalu. Tik kilus joms svarbu atminti, jog kiekvieną žmogų kas nors vargina, jis dėl ko nors kenčia. Štai jums kelia nerimą tikėjimo stoka, kitą alina garbėtroška, pavydas, trečią - paleistuvystės aistra, ketvirtą - puikybė, valdžios troškimas ir t. t. Reikia suprasti, kad visi dvasiškai negaluojuose, skiriasi tik mūsų dvasinės ligos. Su šia neganda, o tiksliau - su šia liga reikia kovoti pasitelkus tas pačias priemones, kurių krikščionis imasi kovodamas su kitomis aistromis.

Pirma. Nereikia nusiminti, sutrikiti dėl to, ką patiriame. Juk mes dvasiškai nesikankiname kai, pavyzdžiui, pajuntame galvos skausmą, o bandome išsiaiškinti, kodėl skauda ir ieškome vaistų nuo šio skausmo. Analogiškai reikia reaguoti ir į tikėjimo stoką bei ieškoti dvasinių vaistų nuo šios negalios. Nes mažatikystė - tai viena iš sielos ligų.

Antra. Yra naudingas patarimas, kurį duoda šiuos dalykus išmanantys žmonės, patys įgudę

Vaistai nuo mažatikystės

įveikti aistras. Būtina vyti šalin mintis, susijusias su netikėjimu, kartu kreipiantis į Dievą su malda. Labiausiai tinka trumpa: „Viešpatie Jėzau Kristau, pasigailėk manęs!“ Jeigu širdis tam priešinosi, reikia bent protu kreiptis į Dievą. Ilgų maldų nereikia, nes sakdami ilgęsnę išsiblaškome. Mūsų protas menkas maldininkas, nes jis nepratęs melstis. Trumpa malda kur kas lengviau ir efektyviau melstis. Mūsų Viešpatį Jėzų Kristų reikia prašyti pagalbos ir sustiprinimo. Juk tikime ne į kažkokį abstraktų Dievą, o į Nukryžiuotą ir Prisikėlusį Kristų.

Trečia. Būtina skaityti Naująjį Testamentą. Šv. Apaštalas Paulius rašo: „Taigi tikėjimas - iš klausymo, klausimas - kai skelbiamas Kristaus žodis“ (Rom 10, 17). Kitaip sakant - kai žmogus girdi Dievo žodį. Šventosios Evangelijos ir Apaštalų Raštai stiprina žmogaus sielą, teikia jai malonę.

▶ „Petras, išlipęs iš valtios, ėmė eiti vandens paviršiumi ir nuėjo prie Jėzaus. Bet, pamatęs vėjo smarkumą, jis nusigando ir, pradėjęs skęsti, sušuko: „Viešpatie, gelbėk mane!“

Mažatikystę dažnai lydi ir nykus nusiminimas. Toks jausmas visiškai nenaudingas, o kenkia jis tuo, kad sekina gyvybines žmogaus galias ir atima laiką, nes paralyžiuoja jo valią ir sukelia depresijos būseną, kai žmogų visai apleidžia jėgos. Tokia būseną - tai nuodėmė, nukreipta prieš mus pačius. Kovoti su nykiu liūdesiu sunku, sudėtinga; pagrindinis „priešnuodis“ jai - kantrybė. O dar - blaivi savianalizė. Konkretiai galima patarti apsidairyti ir pažiūrėti, kas vyksta aplink. Pamatysime, kad žmonės kartais patiria didelių nelaimių, su kuriomis nelygintina tai, ką mes patiriame. Jiems daug sunkiau. Toks žvilgsnis naudingas, nes padeda atsitokėti. Tiesa, kai kuriems žmonėms būdinga vis pasiduoti liūdesiui ar depresijai, nes tai savita psichikos

negalia. Tada jau būtina kreiptis į psichologą ar psichiatrą, kuris pakonsultuos ir gal paskirs kokių nors vaistų.

Kartais žmogui atrodo, kad Dievas jo negirdi. Žmogui reikia paramos, ir būtent Viešpaties pagalbos, o jis nejaučia jos. Žmogui atrodo, kad Dievas jo neapsaugos, nepadės. Tokią būseną, ko gero, visiems tikintiems teko patirti. Tai savitas išbandymas - likti be Dievo. Didūs šventieji būdavo išbandomi itin sunkia, kur kas sunkesne nei mums tenka patirti būseną, kad Dievas juos apleido. Būnant tokios būsenos reikia pakentėti, neprarandant tikėjimo ir vilties. Kaip yra pasakęs šv. apaštalas Jonas Teologas, pasaulis yra blogio pavergtas (žiūr. 1 Jn 2, 15), todėl Dievas jame dalyvauja „prisidengęs“. Viešpats labiau atsiskleidžia silpnume, o ne galybėje (žiūr. 2 Kor 12, 9).

Tiesiog Jis veikia ne taip, kaip mes dažniausiai tikimės ir dalyvauja mūsų aplinkoje ne taip, kaip paprastai įsivaizduojame.

Dera atminti, kad Kristus niekam nežadėjo čia lengvo ir nerūpestingo gyvenimo. Savo artimiausiems mokiniams Jis skelbė, kad ir jų laukia tokia pati kančia ir toks pat kryžius, kaip ir Jam tekęs. Mūsų daliai taip pat tenka kažką kentėti, kažkam priešintis. Visgi mūsų gyvenime kur kas daugiau komforto, nei pirmųjų Kristaus mokinių laikais. Daugelis jų buvo nukankinti ir mirė dėl Kristaus.

Kaip yra pasakęs vienas graikų išpažinėjas, „Svarbiausia - kryžių nešti, o ne tempti. Tempti - pernelg sunku“.

„Nešti“ reiškia didvyriškai „skverbtis“ per viską, kas kiekvienam mums trukdo eiti paskui Kristų, diena iš dienos įveikiant save, diena iš dienos imantis taisyti. O „tempti“ - tai pasiduoti, atsidėti savigailai, bijoti amžinosios žūties ir kartu nieko daryti sielos išganymui.

Beje, esama dar vieno kryžiaus - ligų, negandų, nelaimių, nepelnytų įžeidimų. Ir ši kryžių galima nešti, o galima tempti. Galima Dievui dėkoti už išbandymus arba bent kaskart kartoti: „Viešpatie, teisingai gavau, ko mano darbai verti“ (žiūr. Lk 23, 41). O galima be perstojo silpnadvasiškai piktintis ir vis verkšlenti: „Už ką man visa tai!“

Taip besielgiantieji pamiršta: kad ir koks būtų mums skirtas kryžius, bet medis, iš kurio jis padarytas, išaugo mūsų širdies „dirvoje“. Nešti savo kryžių - tai rinktis ne tai, kas lengviau, ne tai, kas pasitaikė, o tai, kas geriau. O geriau - tai, ko nori Dievas, tai, kas atitinka sąžinę, ir tai, kas teikia naudą artimui.

“Svarbiausia - kryžių nešti, o ne tempti”

Ketvirta. Reikia skaityti ir atitinkamą apologetinę literatūrą, kurioje nagrinėjamos žmonių abejonės. Galima paminėti tokias knygas: „Gyvenimo prasmė“ (autorius E. Trubeckojus), „Tikėjimas fiziko akimis“ (J. Polkinghorne), „Religija ir mokslas“ (I. Barbour), „Jėzus Kristus - gyvojo vandens Davėjas (krikščionybės požiūris į New Age)“; „Jėzus Kristus istoriniuose dokumentuose“, „Proto kelias ieškant tiesos“ (A. I. Osipovas) ir kt.

Svarbiausia - nepasiduokite dvasiniam nusiminimui, bet visuomet malda kreipkitės į Nukryžiuotą ir Prisikėlusį Kristų bei dalyvaukite Išpažinties Slėpinyje, priiminkite Švenčiausiuosius Slėpinius.

Metropolito Chrizostomo 90-čiui skirta fotografijų paroda Vilniuje

Spalio 8, antradienį 11.30 val., Vilniuje, Šventosios Dvasios vienuolyne teritorijoje (Aušros Vartų g. 10), bus atidaryta fotografijų paroda, skirta plačiai žinomo hierarcho, metropolito Chrizostomo (Martiškino) 90-mečiui. Jo Eminencija vadovavo Lietuvos Stačiatikių Bažnyčiai daugiau nei du dešimtmečius.

Fotografijų parodoje, skirtoje šįmet švenčiamam šio hierarcho jubiliejui, Šv. Dvasios vienuolyno kieme eksponuojamos trys dešimtys fotografijų, darytų įvairių metų, bei Lietuvos spaudoje skelbtų metropolito straipsnių ir jo duotų interviu citatos. Viena jų tapo šios parodos pavadinimu: „Aš atvirai parėmiau Lietuvos nepriklausomybę...“

Metropolitas Chrizostomas į Vilnių atvyko 1990 metais ir netrukus pateko į patį įvykių, susijusių su Lietuvos žmonių kova už laisvę ir nepriklausomybę, tirštumą. Jo Eminencija Chrizostomas nuoširdžiai parėmė šią kovą. Kruvinų 1991 metų sausio įvykių metu jis ragino neleisti, kad įvyktų kraujo praliejimas, ir viešai pasmerkė Sovietų Sąjungos valdžios veiksmus. Vėliau Lietuvos stačiatikių vadovas gavo Lietuvos valstybės apdovanojimą: Sausio 13-osios atminimo medalį. Tą lūžio metų Metropolito Chrizostomo pasirinktas kursas lėmė tolesnę Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios raidą.

Jam vadovaujant, Bažnyčiai buvo grąžinti keli anksčiau naciona-

lizuoti cerkvių pastatai, be to, buvo pastatytos ir ėmė veikti naujos šventovės Klaipėdoje, Palangoje ir Visaginė.

2010 metais metropolitas Chrizostomas tapo emeritu ir faktiškai gyvena kaip atsiskyrėlis. Jis nusišalina nuo viešos veiklos, bet meldžiasi už visus, lanko pamaldas vienoje iš jo paties atkurto šventovių.

Paroda veiks iki gruodžio vidurio. Ji susieta ir su Jo Eminencijos Vardo diena (Dangiškasis metropolito Chrizostomo globėjas - šv. hierarchas Jonas Auksaburnis, kuris pagerbiamas lapkričio 26 d.).

Numatoma, kad vėliau paroda pasieks ir šiuos Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios dekanatų centrus: Kauną, Klaipėdą ir Visaginą.

Vieno ikonostaso istorija

Margarita ARTAMONOVA
menotyrininkė

Klaipėdos Visų Šventųjų parapijai priklausantis pastatas iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti neįprastas stačiatikių šventovei. Ir išties, tik nedidelis „svogūnėlio“ formos kupolas, iškilęs virš stogo kraigo, liudija, jog tai - stačiatikių cerkvė. Tiesa, ir Kaliningrado srityje galima pamatyti ne vieną panašią cerkvę, nes pokario metais nemažai stačiatikių šventovių buvo įrengta išlikusiose vokiečių „kirkėse“...

Na, o Visų Šventųjų cerkvės parapijiečiai seniai apsiprato su askečių formų pastato architektūra ir laiko jas savitai išraiškingomis. Visgi kukli ir griežta yra tik šventovės išorė, o vidus visai kitoks - įstabiai puošnus. Visas jo sienas ir lubas puošia tapyba. Jos siužetų schema atitinka bizantiškąją tradiciją (sienas puošė Kauno dailininkė Olga Beita. Dalį tapybos darbų atliko protojerėjus Vladimiras Artamonovas. Menininkai darbavosi rekonstruojant šventovę 2007-2009 m., tuometinio klebono, protojerėjaus Anatolijaus Stalbovskio iniciatyva).

Visų apsilankiusių šventovėje akys krypta į ikonostasą, nes ir nieko nenutuokiančiam apie meną žmogui, pažvelgus į jį, tampa aišku, kad ikonostasas kur kas senesnis ne tik už sieninės tapybos darbus, bet ir už pačią šventovę. Kodėl taip atsitiko?

Klaipėdoje dabar veikia trys stačiatikių šventovės, ir Visų Šventųjų cerkvė - seniausia iš jų. Jos istorija - išskirtinė, nes ji susijusi su pokario metų įvykiais. Tuomet Klaipėdoje (buvusiame vokiečių Mémelyje) iš esmės atsinaujino gyventojai: čia atvyko daug žmonių iš įvairių Sovietų Sąjungos kampečių. Jie atstatinėjo miestą ir įrenginėjo uostą. Tarp naujų miestiečių buvo gana daug tikinčiųjų. Iki karo stačiatikių bendruomenė ten buvo negausi - maždaug 40 asmenų, o pokario metų ji daug kartų padidėjo. Šventovės būtinai reikėjo, juoba, kad neliko maldos namų, kur anksčiau retkarčiais, iš kitų vietovių atvykus dvasininkui, buvo aukojama Liturgija. Tie namai nukentėjo per kovas su vokiečiais.

Tarpininkaujant protojerėjui Joanui Levickiui, kuris vadovavo parapijai, 1947 metais bendruomenei buvo perduota liuteronų šventovė, esanti kapinėse. Anksčiau ten buvo koplyčia. Ją sugriovus 1938 metais iškilo „kirkė“. Projekto autorius - tuometinis vyriausiasis miesto architektas Paulius Gizingas. Šventovę ir po karo dar ilgai supo seni kapai, bet 1977 metais miesto valdžios sprendimu kapinės buvo panaikintos, o jų vietoje įrengtas skulptūrų parkas. Beje, visai neseniai jis vėl buvo sutvarkytas.

► Klaipėdos m. „Visų Rusios Šventųjų“ cerkvės ikonostasas.

Staćiatikių bendruomenė, gavusi savo reikmėm liuteronų „kirkę“, pasistengė, kiek buvo įmanoma, pertvarkyti jos interjerą, kad jis atitiktų Stačiatikybės kanonus. Ir pirmiausia reikėjo pasirūpinti ikonostasą, nes stačiatikių šventovės presbiterija turi būti atskirta nuo likusios šventovės erdvės. Ikonostasas ir atlieka šią funkciją. Pokario metais buvo sunku, o tikriausiai ir neįmanoma sukurti tokį brangų, daug darbo reikalaujantį įrenginį, su tokia daugybe ikonų, be to, per trumpą laiką.

Ir štai mūsų pasakojama istorija susisieja su Nikolajaus cerkvės Liepojoje istorija. Ši puiki šventovė buvo pastatyta pagal žymaus rusų architekto Vasilijaus Kosiakovo (1862-1921) projektą. Kosiakovas labiausiai išgarsėjo išpūdingais sakralinės architektūros darbais. Tarp jų didžiausias ir garsiausias - 1913 metais pašventinta Jūrų katedra Kronštate, skirta šv. Nikolajaus Myriečio garbei.

Katedra Liepojoje iškilo dešimčia metų anksčiau, t. y. 1903 m. Pašventinant statybos vietą ir pačią šventovę dalyvavo imperatorius Nikolajus II kartu su imperatorienėmis Marija Fiodorovna ir Alek-

sandra Fiodorovna, nes katedra Liepojoje buvo labai svarbi. Mat ji buvo skirta vietos kariniam garnizonui ir kariniam uostui, itin svarbiam strategijos požiūriu. Pats imperatorius paaukojo ženkliai sumą šventovės statybai. Be to, istoriniai dokumentai rodo, kad jis paaukojo šventovei ir rusiškojo stiliaus raižytinį ikonostasą, kuris buvo užsakytas Sankt - Peterburge Abrosimovo dirbtuvėse. Ikonostaso projekto autorius, matyt, V. Kosiakovas. Iš tikrųjų ten buvo trys ikonostasai, nes Liepojos šventovė - trijų navų. Joje buvo trys Altoriai, vadinasi, ir tiek ikonostasų.

Per Pirmąjį pasaulinį karą Liepojos šventovė labai nukentėjo: ji buvo apiplėšta ir apleista. 1934 metais katedra paversta liuteronų „kirkė“, išsaugojant galimybę joje tarnauti ir katalikų bei stačiatikių dvasininkams. Centrinė šventovės dalis atiteko liuteronams, šiaurinė nava (skirta šv. Aleksijaus, Maskvos metropolito garbei) - katalikams, o pietinė (Dievo Apsireišimo) nava palikta stačiatikiams. Pertvarkant katedrą du ikonostasai buvo išmontuoti ir išvežti į Rygą. Po įvairių ir ilgų peripetijų šie ikonostasai 1961 metais pateko į sta-

čiatikių Švč. Trejybės katedrą. Ten juos galima pamatyti ir dabar.

Tuo tarpu pietinės (Dievo Apsireišimo) navos ikonostasas liko Liepojoje ir buvo jos šventovėje iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Tačiau sovietų valdžiai nutarus įrengti katedroje jūreivių klubą, jos interjerą vėl reikėjo iš esmės keisti. Dėl šios pertvarkos ikonostasas veikiausiai būtų tiesiog sunaikintas... Visa laimė, kad jis tiko naujai Klaipėdos stačiatikių šventovei. Kaip rašo Germanas Šlevis knygoje „Lietuvos stačiatikių šventovės“, ikonostasą iš Liepojos į Klaipėdą vežė du arkliais kinkyti vežimai. Ir 1947 metų gruodžio 28 Visų Šventųjų cerkvėje įvyko pirmos pamaldos.

Tačiau tai dar nėra mūsų aptariamo ikonostaso istorijos pabaiga. Dalykas tas, kad Klaipėdos šventovė, į kurią pateko Liepojos ikonostasas, yra žymiai didesnė nei šoninė nava Liepojos šventovėje. Kitaip sakant, jis negalėjo visos presbiterijos atskirti nuo likusios erdvės. Buvo padarytos ir prijungtos šoninės dalys. Jų stilius toks pats kaip ir paties ikonostaso, todėl iš pirmo žvilgsnio neįmanoma pastebėti, kuo šios dalys skiriasi.

Dėl visų minėtų peripetijų ir tolesnių pertvarkų, ikonos ikonostase surinktos gana chaotiškai. Autentiškų tarp jų nedaug - vos kelios. Tarp jų išsiskiria apatinio registro ikonos. Ant jų aiškiai matyti F. Railiano (1870-1930) tapytos ikonos. Tai vyriausiųjų kunigų Aarono ir Melchizedeko paveikslai bei dvi Viešpaties Angelų ikonos. Jos tapytos ant drobės aliejiniais dažais; jų stilius - modernas. Beje, ir žymiojo Viktoro Vasnecovo šventieji paveikslai - šio stiliaus. Tiesą sakant, F. Railianas savo laiku buvo plačiai žinomas dailin-

kas, turįs akademinį išsilavinimą. Jis buvo garsaus pedagogo Pavelo Čistiakovo mokinys. Savo auklėtinį P. Čistiakovas rėmė ir vėliau. Railianas pasižymėjo ir kaip žurnalistas. Jis savo lėšomis leido žurnalą „Laisviesiems menams“ („Svobodnym chudožestvam“) ir laikraštį „Prieš srovę“ („Protiv tečenija“), o prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui - iliustruotą laikraštį „Savanoris“ („Dobrovolec“), kurio periodiškas buvo - kartą per savaitę. Laikraštį skelbto žinios iš mūsų vietų su nuotraukomis ir piešiniais.

Sovietmečiu dailininko vardas buvo užmirštas. Tai veikiausiai įvyko todėl, kad visa jo kūryba buvo susijusi su Bažnyčia. 1910-1915 metais Railianas sukūrė tapybos darbus Peterburgo Novodevičo vienuolyne esančiai cerkvei, pašvęstai Kazanės Dievo Motinos ikonos garbei. Varšuvoje kartu su Vasnecovu paveikslais puošė Aleksandro Neviečio katedrą, prisidėjo prie minėtosios Kronštato Jūrų katedros interjero kūrimo, puošė ir kitas šventoves.

Iš archyvuose saugomų dokumentų žinoma, kad šv. Nikolajaus Jūrų katedroje F. Railianas tapė freskas (viena jų per stebuklą išliko šventovės kupole). Jis nutapė 106 ikonas bei kartu su M. M. Vasiljevu ikonomis puošė ikonostasus. Daug šių paveikslų dabar galima pamatyti Rygoje, Švč. Trejybės katedroje. Na, o Klaipėdos Visų Šventųjų cerkvės ikonostase anksčiau buvo dar dvi didelės F. Railiano ikonos: Išganytojo ir Dievo Gimdytojos. Jų vieta - šalia Altoriaus vartų. Tačiau šie paveikslai prarasti. Pakutinę praėjusio amžiaus dekadą, šventovės klebono archimandrito Antonijaus (Buravcevo) sprendimu, keturios F. Railiano ikonos (Išganytojo ir Dievo Gimdytojos bei vyriausiųjų kunigų Aarono ir Melchizedeko) buvo išimtos iš ikonostaso, o vietoj jų patalpintos Klaipėdos dailininko Valerijaus Osyšno ikonos. Joms naudotos medžio plaušo lentos. Vėliau vyriausiųjų kunigų ikonos buvo grąžintos į ankstesnę vietą, bet Railiano tapytų Dievo Gimdytojos ir Išganytojo ikonų nerasta, todėl dabar ikonostase matome du V. Osyšno darbus.

Kitų apatinio registro ikonų autoriai nežinomi. Vienas jų nutapė šv. Nikolajaus Myriečio ir apaštalam lygaus šv. kunigaikščio Vladimiro paveikslus. Jie tapyti ant lentų, kurios didintos iš viršaus ir apačios. Iš to daroma išvada, kad iš pradžių ikonos tapytos kitam ikonostasi. Kitas (ne toks įgudęs) nežinomas tapytojas atliko šiuos darbus: šv. ištikimojo kunigaikščio Aleksandro Neviečio ir šv. vienuolio Nilo Stolobniečio paveikslai. Jie tapyti ant drobės ir taip pat nėra

► Visų Rusios Šventųjų cerkvės lubų puošyba.

Tęsinys 7 p.

► Nikolajaus katedra Liepojos m.

► Visų Rusios Šventųjų cerkvė Klaipėdoje.

Tęsinys. Pradžia 6 p.

„savi“ ikonostasui, nes visi jų užrašai jame netilpo.

Viršutinio ikonostaso registro ikonos taip pat sudaro gana margą rinkinį. Kiek galima spręsti iš tapybos stiliaus, dalį paveikslų galima būtų priskirti Railianui. Tai šv. Kirilas (Aleksandrijos arkivyskupas), šv. Pilypas (Maskvos metropolitas), šv. Inokentijus (Irkustko vyskupas), šv. kankinės Liudmila ir Zoja, šv. Dimitrijus, šv. Jona, Maskvos metropolitas, šv. Tichonas Uždonietis, šv. Eufrozina Polockietė. Ikonostasą vainikuoja ikona „Bendras sostas“ (rus. „Soprestolje“), kurią veikiausiai taip pat tapė F. Railianas.

Viršutiniame registre yra dar viena, aiškiai kito meistro tapyta ikona, o joje - retai tevaizduojamas šv. Inas. Jį regime mirštant nukankintą.

Kai kurios viršutinio registro ikonos yra spalvotosios litografijos technika atliktos žinomo Kijivo dailininko Ivano Izakevičiaus (1864-1962) darbų kopijos. Sprendžiant iš visko, jų būklė nepatenkinama. Tai šv. kunigaikštienės Olgos, šv. kunigaikščio Vladimiro ir

šv. Kijivo Pečerų vienuolių (Nestoro Metraštinko, Efremo, Isakijaus, Stefano, Nikitos Šventeivos, Polikarpo, Nikodemo, Nikono) atvaizdai.

Tuo ir baigsime šį, be abejo, neišsamų ikonostaso aprašymą ir pasakojimą apie įstabią jo istoriją, prasidėjusią imperatoriui Nikolajui II užsakius jį pagaminti. Ir baigdami pridursime, kad Nikolajaus Jūrų katedra 1991 m. buvo grąžinta Liepojos tikintiesiems.

► F. Railiano ikona „Viešpaties Angelas“. Ikonostaso fragmentas.

Šventasis hierarche Agafangele, melski Dievą už mus!

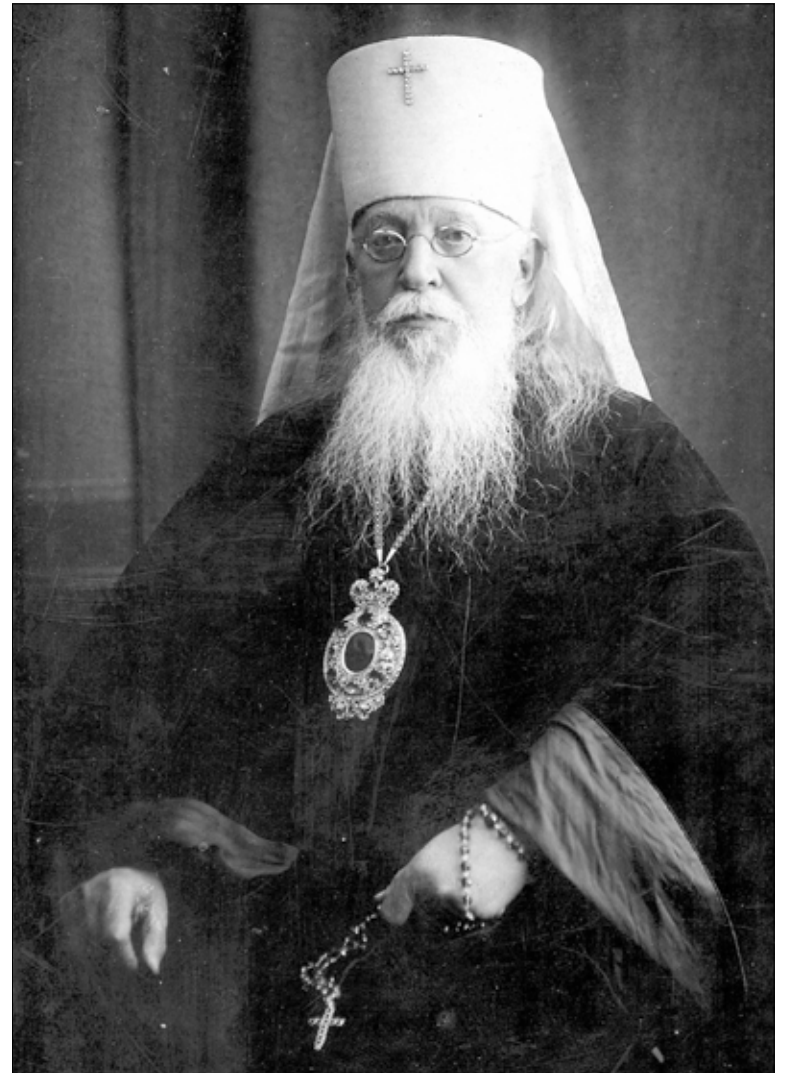
Spalį pagerbiame visą grupę Dievui įtikusių asmenų, kurie priklauso Lietuvos Šventųjų Soborui.

Tai išpažinėjas Leontijus (Karpovičius), Vilniaus archimandritas (spalio 7), hierarchas Tichonas, Maskvos ir visos Rusios Patriarchas (spalio 9), šventoji teisią mergelė, Alšėnų kunigaikštė Juliona (spalio 11), šventasis kankinys, Rygos arkivyskupas Joanas (spalio 12), šventoji vienuolė, Lietuvos kunigaikštė Charitina (spalio 18) ir tikra plejada šventųjų hierarchų, įskaitant tris Kijivo, Lietuvos ir visos Rusios metropolitus - stebukladarį Aleksijų, Kiprijoną ir Fotijų (jie pagerbiami spalio 18). Be to, spalio 18 yra ir švento vienuolio, išpažinėjo Gavrijilo (Igoškino) pagerbimo diena. O kitą dieną (spalio 19) - kankinio, arkidiakono Nikiforo atminai.

Be minėtųjų šventųjų hierarchų, ši mėnesį (spalio 16) prisimename ir Agafangelą (Preobraženskį), kuris daugiau nei trejus metus vadovavo Lietuvos stačiatikių vyskupijai (nuo 1910 m. rugsėjo iki 1913 m. gruodžio). Šįmet yra dar viena proga prisiminti šį archijerėjį: spalio 22 sukanka 170 metų nuo jo gimimo dienos.

Būsimasis hierarchas Agafangelas gimė 1854 metais Tulos gubernijoje, kaimo dvasininko Lavrentijaus Preobraženskio šeimoje. Pasaulietiškas berniuko vardas buvo Aleksandras. Gavęs dvasinį išsilavinimą Aleksandras vedė, tačiau šeiminis jo gyvenimas pasibaigė tragiškai: žmona gimdyvė ir naujagimis sūnus mirė. Likęs našliu 31 metų amžiaus Aleksandras tapo vienuoliu Agafangelu. Sulaukęs 35 jis tampa Kirensko vyskupu, Irkutsko vyskupijos vikaru. Dar po ketverių metų (1893 m.) - Tobolsko ir Simbirsko vyskupu. Pažymėtina, kad praėjus trisdešimčiai metų, jis, jau tapęs kaliniu dėl sovietų valdžios Bažnyčiai taikytų represijų, vėl patekė į šias tarnystės vietas.

O 1897 metais Jo Ekscelencija Agafangelas pradeda tarnauti Rygoje. Kaip minėta, 1910 metais jis paskiriamas į Vilnių. Nors Lietuvos stačiatikių vyskupijai jis vadovavo neilgai, bet spėjo nuveikti ženklių darbų. Nenuostabu, kad vietos tikintieji nuliūdo sužinoję apie Agafangelo perkėlimą į Jaroslavlį. Apie šią reakciją byloja to meto publikacijos. Štai „Šventosios Dvasios Brolijos žinios“ („Vestnik Sviato - Duchovskogo Bratstva“) 1914 metų, sausio 1-15, 1-2 numeryje, rašė: „Šventovėje, kur tarnavo hierarchas, visada būdavo itin gausu tikinčiųjų... „Jo vaisinga vyskupijos vadovo veikla paliko ženklų pėdsaką Lietuvos Stačiatikių Bažnyčios istorijoje. Per šį laiką iškilo kelios cerkvės, tarp kurių - puikioji Vilniaus šventovė paminklas Poguliankoje (turima omeny-

► Šventasis hierarchas Agafangelas (Preobraženskis). Spalio 22 d. minėsime 170-ąsias gimimo metines.

je dabartinėje Basanavičiaus gatvėje esanti vadinamoji Romanovų šventovė. - Red. past.). Be to, į Vilniaus šventoves tarnauti buvo kviečiami dvasininkai su aukštuoju išsilavinimu. Vyskupijoje įkurtas Misijų komitetas, ėmė veikti misionierių kursai; vyko vyskupijos ir Brolijoms priklausančių tikybos mokytojų suvažiavimai; dekanatams buvo suteikta teisė rinkti kandidatus dekanų pareigoms eiti. Parapijose suintensyvėjo religinis gyvenimas, ėmė aktyviau darbuotis Brolijos, pagerėjo švietėjiška veikla. Visa tai balsiai liudija, kad Valdytojas buvo ne tik hierarchas, teisingai skelbiantis Dievo Tiesos žodį, bet ir išmintingas visuomenės vadovas, kuris visada rūpinosi, kad būtų paisoma Stačiatikių Bažnyčios interesų (...) O labiausiai būdingas ir vertingas šios žavinčios Asmenybės bruožas buvo įstabus Valdytojo korektiškumas, švelnus, „lygus“, ramus elgesys bendraujant su žmonėmis ir dėmesys bei pagarba kito asmens nuomonei“.

„Vilniaus Žinios“ („Vilenskij Vestnik“) 1914 m. sausio 18 rašė: „Negalima nepaminėti (...) Valdytojo atjautos, pasirengimo padėti nelaimėms ištiktiems, rūpesčių prislėgtiems žmonėms. Ženklią, jei ne didžiausią savo lėšų dalį jis skyrė labdarinai veiklai. Nė viena šios srities iniciatyva neliko be finansinio jo indėlio. Praktiškai tik jo lėšų dėka gyvavo valgykla vargšų vaikams (Valdytojas kas mėnesį jai

skirdavo iki 100 rub.). Taip pat buvo daug pensininkų, kuriuos jis kas mėnesį ar kas savaitę paremdavo tam tikromis sumomis. O kiek dar miesto varguolių kreipdavosi į jį prašydami juos sušelpiti! Ir nė vienas, kuris tikrai stokojo, nelikdavo nesulaukęs paramos“.

Arkivyskupui Agafangelui išvykus į Jaroslavlį Lietuvos stačiatikių vyskupijos vadovu tapo arkivyskupas Tichonas (Belavinas) - būsimasis patriarchas.

1922 metais patriarchas Tichonas buvo teisiamas, todėl jis pavedė metropolitui Agafangelui atlikti patriarcho pareigas. Tačiau bedieviška valdžia, norėjusi surengti Bažnyčios valdymo perversmą, neleido Agafangelui atvykti į Maskvą, o jį suėmė. Ketverius metus (iki 1926 metų pavasario) Jo Eminencija Agafangelas kalėjo. Mirus patriarchui Tichonui (1925 m.) metropolitas Agafangelas tapo šėtoniškių sovietų valdžios intrigu „objektu“. Valdžia siekė susilpninti Bažnyčią suskaldydama ją. Tačiau Jo Eminencija Agafangelas, siekdamas išsaugoti Bažnyčios vienybę, atsisakė teisės į patriarcho sosto saugotojo vietą.

1928 metų spalio 16 d. Jo Eminencija Agafangelas iškeliavo pas Viešpatį. Atsisveikinti su hierarchu ėjo tūkstančiai tikinčiųjų. O 2000 metais metropolitas Agafangelas buvo paskelbtas šventuoju ir priskirtas naujiesiems kankiniams ir išpažinėjams.

Švč. Dievo Motinos „Vilniaus“ viso ūgio ikona

Be „Vilniaus“ Dievo Motinos paveikslo „Hodegetrija“, kurio tikinčiųjų gerbiama kopija yra Sostinės Šventosios Dvasios vienuolyne, yra dar vienas stebuklingasis „Vilniaus“ paveikslas. Jame Dievo Motina pavaizduota visu ūgiu, stovinti ant pusmėnulio. Deja šis praeityje garsus Švenčiausiosios Dievo Motinos paveikslas liko užmirštas, nors tokia ikonos kopija yra, pavyzdžiui, Vilniuje, Skaisčiausiosios katedroje. Užpildyti žinių apie šį paveikslą spragą paprašėme žymų istorikų ir rašytojų Andriejų FOMINĄ.

Dievo Motina ikonoje pavaizduota visu ūgiu, stovinti ant mėnulio. Ant Jos kairės rankos sėdi Dieviškasis Kūdikis Kristus. Ant Dievo Motinos Skaisčiausiosios galvos angelai laiko karalienės vainiką.

Duomenų apie šį paveikslą nedaug. 1866 metais išleistame rinkinyje, kuriame pateikti Stačiatikių Bažnyčios pagerbiamų stebuklingųjų Švenčiausiosios Dievo Motinos ikonų atvaizdai, yra ir aukščiau minimos ikonos graviūra bei remiamasi Jo Eminencijos „Lietuvos Josifo“ (akivaizdu, jog metropolito Josifo Semaškos) žodžiais, kad ši ikona stebuklingai atsirado 1341 metais. Į Vilnią (t. y. Vilnių) ją atnešė Joano III duktė Elena, tapusi Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro žmona. Tada ikona buvo Vilniaus Švenčiausiosios Trejybės vienuolyne.

Apie šią ikoną rašo ir žymus religinis rašytojas Eugenijus Poselianinas savo knygoje „Dievo Motina. Jos žemiškojo gyvenimo ir jį vaizduojančių stebuklingųjų ikonų aprašymas“ („Bogomaterj. Opisanije Jejo zemnoj žyzni i posviaščennyh Jejo žyzni čudotvornyh ikon“). Pasakodamas apie Vilniaus Hodegetriją jis praneša: „Vyrų vienuolyne, esančiame Vilnos priemiestyje, yra Vilniaus ikona, kuri atsirado 1341 metais. Ji nepanaši į Hodegetriją. Joje Dievo Motina pavaizduota visu ūgiu. Ji stovi ant mėnulio, o virš Jos Skaisčiausiosios galvos šventieji angelai laiko karalienės vainiką“.

Analogiškas trumpas aprašas yra ir XIX a. pabaigoje Atone, Panteleimono vienuolyne išleistame leidinyje „Pasakojimai apie

žemiškąjį Švenčiausiosios Dievo Motinos gyvenimą“ („Skazanije o zemnoj žyzni Presviatoj Bogorodicy“).

Pažymėtina, kad visuose pranešimuose apie šią ikoną ji lyginama su „Vilniaus Hodegetrija“. Veikiausiai taip yra dėl bendro šių ikonų pavadinimo - „Vilniaus“. Vienovė ir suteikė tam tikro neaiškumo mūsų žinioms apie šį paveikslą, be to, dėl vienovės „viso ūgio“ ikona lieka tarsi ikonos „Vilniaus Hodegetrija“ šešėlyje.

Nepaisant to, Dievo Motinos „Vilniaus“ (viso ūgio) ikona nusipelno, kad Lietuvoje jai būtų reikiama išskirtinė pagarba.

Pirma. Nors nėra jokių duomenų apie tikslią vietą, kur ši ikona atsirado, bet pats jos pavadinimas, jos buvimas Vilniaus stačiatikių vienuolyne bei atsiradimo metai (1341) - visa tai yra rimtos nuorodos, kad ikona įgyta Vilniuje ar kitur Lietuvoje. O ikonos atsiradimas yra dar vienas įrodymas, jog XIV a. Stačiatikybė Lietuvoje ir konkrečiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinėje jau buvo paplitusi. Ikonos atsiradimą galima laikyti ir ypatinga Dievo malone, suteikta LDK stačiatikiams jų tikėjimui sustiprinti. Priminsime, kad šis ženklas iš aukščiau duotas prieš artimų didžiojo kunigaikščio dvariškių Antonijaus, Joano ir Eustachijaus atsivertimą į Stačiatikybę. Ir šių įvykių seką galima laikyti Dievo Apvaizdos raiška.

Antra. Pranešimas, kad viso ūgio Vilniaus ikoną į Vilnią atvežusi didžiojo Maskvos kunigaikščio Joano III duktė Elena - akivaizdus istorinis nesupratimas. Iš visko sprendžiant, ikona atsirado LDK teritorijoje, ir tai įvyko pusantro amžiaus iki Elenos Joanovnos atvykimo į Vilnių. Istoriniuose dokumentuose nėra jokių duomenų, kad ši ikona būtų kur nors vežama. O tai, kad Elena Joanovna, tekėdama už Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro, atsivežė į Vilnią ikoną Hodegetriją, yra nusistovėjusi istorinė versija. Be to, yra tam tikrų duomenų, leidžiančių manyti, kad savo metu Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto duktė Sofija, tekėdama už Maskvos didžiojo kunigaikščio Vasilijaus I, atsivežė iš LDK ir ikoną Hodegetriją. Tad Elena Joanovna grąžino į Vilnią ikoną, kurią jos prosenelė Sofija kaip kraitį buvo atvežusi į Maskvą. Tuo tarpu nėra jokio pagrindo manyti, kad ir „Vilniaus“ viso ūgio ikona būtų atlikusi tokią istorinę kelionę. Veikiausiai čia vėlgį buvo sutapatintos dvi „Vilniaus“ ikonos.

Trečia. „Vilniaus“ viso ūgio ikonos kompozicija ir stilistika didele dalimi būdinga tuomet LDK vyravusiai Rusijos vakarų kultūrai, ir tai leidžia laikyti, kad ši ikona atsirado būtent šiame krašte.

Nekyla abejonių, kad „Vilniaus“ viso ūgio ikona senovėje Lietuvoje buvo itin gerbiama. Šį teiginį patvirtina ir faktas, kad XVII a. Vilniaus Bernardinų vienuolynui buvo nutapytas katalikiškas šios ikonos variantas. Tai vadinamoji „Sapiegų Madona“. Priėmus Brastos (Bresto) uniją LDK aristokratai, pereinantys iš Stačiatikybės į Katalikybę, davė pradžią stačiatikių ikonų kopijavimui, bet vadovaujantis to meto katalikiškąja tradicija. Šie paveiksliukai buvo tapomi katalikų bažnyčioms. Juos užsakinėjo Sapiegos, Chodkevičiai, Radvilos ir kt. Visgi „Sapiegų Madona“ ikonografijos požiūriu nusileidžia senajai stačiatikių ikonai.

► „Vilniaus“ (viso ūgio) Dievo Motinos ikona. Skaisčiausiosios katedros ikonostaso fragmentas. A. Litvinovo nuotr.

Beje, Maskvoje ji tapo žinoma kur kas vėliau nei atsirado. Seniausiuose rusų rašytiniuose šaltiniuose nėra jokių duomenų apie šią ikoną. Dievo Motinos „Vilniaus“ (viso ūgio) ikonos atvaizdas Rusijoje paskelbtas tik XVIII a. pradžioje. Tai, kad jis atsirado, matyt, susiję su tuo, kad į Maskvą XVII a. pabaigoje buvo pakviestas LDK pagarsėjęs dailininkas, vario graviūrų meistras Leontijus Tarasevičius, iki tol darbavęs Vilniaus akademine spaustuve, daręs graviūras katalikų ir uniatų leidiniams. Žinoma, kad maždaug 1680 m. Vilniuje buvo atspausdinta Tarasevičiaus graviūra su „Vilniaus“ (viso ūgio), o tiksliau - su „Sapiegų Madonos“ atvaizdu. Gali būti, kad jo dėka šis paveikslas tapo žinomas Rusijoje. Tuomet Maskvoje darbavosi ir garsus rusų menininkas, kunigas Grigorijus Tepčegorskis,

kūręs graviūras. Jis taip pat sukūrė šio atvaizdo graviūrą. Ji pateko į Maskvos Blagovestensko (Apreiškimo) katedros rankraštinių rinkinį „Skaisčiausioji Saulė“ („Solnce Presvetloje“). Šių graviūrų dėka „Vilniaus“ (viso ūgio) ikona tapo plačiai žinoma; daugėjo jos kopijų ir stiprėjo pamaldumas jai. Šiai Vilniaus ikonai skirta pagerbimo data atsirado ir Bažnytiniame kalendoriuje.

Dievo Motinos „Vilniaus“ (viso ūgio) ikona pagerbiama balandžio 14/27 d. (kaip ir „Vilniaus Hodegetrija“).

Yra apie dešimt „Vilniaus“ (viso ūgio) ikonos kopijų.

Na, o pati „Vilniaus“ (viso ūgio) ikona Lietuvoje liko labiau žinomą ir uoliau gerbiamą ikonų šešėlyje. Tačiau, matyt, atėjo laikas iškelti šį paveikslą iš šešėlio ir pradėti reikšti jam pelnytą, deramą pagarbą.

► Katalikiškoji „Sapiegos Madona“.

Žmogus, nepažinęs, kas yra gilus liūdesys, nepažins ir ramybės. Šv. senolis Dorotėjas